

ПРИСЛІВНИК

Розряди прислівників за значенням	Питання	Приклади
Означальні прислівники		
<p>1) якісно-означальні прислівники: називають ознаку, що характеризує більший чи менший якісний прояв дії (або стану)</p> <p>Примітка: творяться від якісних прикметників за допомогою суфіксів -о, -е. Як правило, -е приєднується до основ з кінцевим шиплячим, а -о – у решті випадків: <i>гаряче, хороше</i>, але <i>весело, дружно</i></p> <p>2) кількісно-означальні прислівники: називають ознаку, що характеризує міру або ступінь вияву іншої ознаки (рідше дії)</p> <p>3) прислівники способу дії: називають ознаку, що характеризує спосіб дії</p>	<p style="text-align: center;"><i>як?</i></p> <p style="text-align: center;"><i>скільки? наскільки? якою мірою?</i></p> <p style="text-align: center;"><i>як? яким способом?</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>швидко, високо, красиво, розумно, погано, гарно, сумлінно, сумно, весело</i></p> <p style="text-align: center;"><i>тричі, удвічі, трохи, дуже, надзвичайно, занадто, ледве- ледве, вкрай</i></p> <p style="text-align: center;"><i>раптом, гуртом, вголос, поволі, по-нашому, по-козацьки</i></p>
Обставинні прислівники		
<p>1) прислівники місця: називають ознаку, що характеризує місце дії (або стану) чи напрямок дії</p> <p>2) прислівники часу: називають ознаку, що характеризує час перебігу дії (або стану) чи її тривалість</p> <p>3) прислівники причин: називають ознаку, що характеризує причину або зумовленість дії (чи стану)</p> <p>4) прислівники мети: називають ознаку, що характеризує мету дії</p>	<p style="text-align: center;"><i>де? куди? звідки?</i></p> <p style="text-align: center;"><i>коли? відколи? доки?</i></p> <p style="text-align: center;"><i>чому? через що? з якої причини?</i></p> <p style="text-align: center;"><i>для чого? навіщо? з якою метою?</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>навколо, поруч, знизу, тут, вліво, туди, лугом, звідти</i></p> <p style="text-align: center;"><i>тепер, вчора, вдень, давно, завжди, понині, доти, довіку</i></p> <p style="text-align: center;"><i>спересердя, згарячу, ненароком, мимоволі, здуру</i></p> <p style="text-align: center;"><i>наперекір, навмисне, напоказ, на зло</i></p>

Творення вищого та найвищого ступеня порівняння

<p>Форми вищого ступеня порівняння творяться від основ якісно-означальних прислівників за допомогою суфіксів -ш-, -іш-, при цьому суфікси -к-, -ок-, -ек- (якщо вони є) випадають</p> <p>Примітка: 1. Деякі прислівники утворюють форму вищого ступеня від іншої основи: <i>добре</i> → <i>краще</i>, <i>погано</i> → <i>гірше</i>. 2. При творенні форми вищого ступеня за допомогою суфікса -ш- відбуваються такі ж зміни приголосних, як і при творенні форм вищого ступеня прикметників: <i>дорого</i> → <i>дорожче</i>, <i>близько</i> → <i>ближче</i>, <i>важко</i> → <i>важче</i>, <i>високо</i> → <i>вище</i></p> <p>Для підсилення значення прислівників вищого ступеня можуть вживатися слова <i>ще, трохи, значно, куди, багато, набагато</i></p>	<p><i>швидко</i> → <i>швидше</i>, <i>далеко</i> → <i>дальше</i>, <i>широко</i> → <i>ширше</i>, <i>голосно</i> → <i>голосніше</i>, <i>старанно</i> → <i>старанніше</i>, <i>рішуче</i> → <i>рішучіше</i></p> <p><i>ще швидше, трохи краще, значно більше, набагато голосніше</i></p>
<p>Форми найвищого ступеня порівняння творяться від форм вищого ступеня за допомогою префікса най-</p> <p>Для підсилення значення прислівників найвищого ступеня можуть вживатися префікси як- і що-</p>	<p><i>швидше</i> → <i>найшвидше</i>, <i>краще</i> → <i>найкраще</i></p> <p><i>якнайшвидше, щонайкраще</i></p>

ТВОРЕННЯ ПРИСЛІВНИКІВ

<p style="text-align: center;">Від прикметників прислівники творяться</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) суфіксальним способом за допомогою суфіксів -о, -е 2) префіксально-суфіксальним способом від прикметників на -ський за допомогою суфікса -ому разом з префіксом по- (паралельні форми із суфіксом -и) 3) префіксально-суфіксальним способом від інших прикметників за допомогою різних префіксів та суфіксів 	<p><i>дбайливий → дбайливо, гарячий → гаряче</i></p> <p><i>батьківський → по-батьківському (по-батьківськи), французький → по-французькому (по-французьки)</i></p> <p><i>правий → вправо, чистий → начисто, останній → востаннє, молодий → замолоду</i></p>
<p style="text-align: center;">Від іменників прислівники творяться</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) злиттям форм непрямих відмінків іменників з прийменниками або часткою що (лексико-синтаксичний спосіб) 2) переходом у прислівник форм орудного відмінка однини іменника (морфолого-синтаксичний спосіб) 	<p><i>додому, зверху, вночі, впоперек, надворі, безвісти, надвечір, щоранку бігом, миттю, галопом, слідом, ранком, кругом</i></p>
<p style="text-align: center;">Від числівників прислівники творяться</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) префіксальним способом за допомогою префіксів у- (в-), на-, по- 2) суфіксальним способом за допомогою суфікса -чі творяться тільки <i>двічі</i> і <i>тричі</i> 3) префіксально-суфіксальним способом твориться тільки прислівник <i>заодно</i> 	<p><i>вдвоє, втретє, вчотирьох, надвоє, по-перше</i></p>
<p style="text-align: center;">Від займенника прислівники творяться</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) префіксально-суфіксальним способом за допомогою суфіксів -ому, -єму разом з префіксом по- 2) злиттям займенника з прийменником (лексико-синтаксичний спосіб) 3) переходом у прислівник форм займенника (морфолого-синтаксичний спосіб) 	<p><i>по-нашому, по-моєму, по-своєму</i></p> <p><i>нащо, зовсім, потім, внічю</i></p> <p><i>дещо, ніскільки, чогось, чомусь, багато, чимало</i></p>
<p style="text-align: center;">Від дієслова прислівники творяться</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) префіксальним способом від дієслівної основи без суфіксів 2) суфіксальним способом за допомогою суфіксів -ки, -ма (-ома) 3) переходом у прислівник форм дієслова (морфолого-синтаксичний спосіб) 	<p><i>потай, всупереч, наперекір</i></p> <p><i>потайки, пішки, навпочіпки, сидьма, ридма, жартома</i></p> <p><i>сидячи, стоячи, лежачи, нехотячи, загодя</i></p>

Творення складних прислівників

<ol style="list-style-type: none"> 1) основоскладання (основи двох іменників, прикметника та іменника, займенника і іменника) 2) словоскладання (прислівники творяться повторенням того самого слова або слова, близького (чи протилежного) за значенням) 3) злиття словосполучень в одне слово (лексико-синтаксичний спосіб) 	<p><i>силоміць, босоніж, ліворуч, самотужки</i></p> <p><i>ледь-ледь, ось-ось, тишком-нишком, часто-густо, більш-мени</i></p> <p><i>мимоволі, запанібрата, горілиць, утридорога</i></p>
--	--

ПРАВОПИС ПРИСЛІВНИКІВ

Разом пишуться прислівники	
1) утворені злиттям прийменників з іменниками Примітка: ці прислівники треба відрізнати від однозвучних сполучень прийменника з іменником, які пишуться окремо. Іменник завжди називає конкретний предмет і перед ним можна поставити одначення: <i>на дворі – на моєму дворі</i> . Прислівник лише абстрактно вказує на місце, час тощо: <i>надворі</i> (не у приміщенні)	<i>на сміх → насміх, з гори → згори, з середини → зсередини</i>
2) утворені від прикметника префіксально-суфіксальним способом, крім префікса по- з суфіксом -ому, -и (історично – злиття прийменника з давніми формами прикметника)	<i>змолоду, вправо, згарячу, насухо</i>
3) утворені префіксальним способом від іншого прислівника	<i>назавжди, позавчора</i>
4) утворені префіксальним способом від числівника Примітка: ці прислівники треба відрізнати від ознозвучних сполучень прийменника з числівником, які пишуться окремо: <i>в перше</i> (в яке?) <i>вікно, у трьох</i> (у скількох?) <i>класах</i>	<i>вперше, утрьох</i>
5) першою частиною яких є префікс що , але у постпозиції частка що пишеться окремо	<i>щодня, щомісяця, але поки що</i>
6) утворені основокладанням та злиттям словосполучень в одне слово (лексико-синтаксичний спосіб)	<i>силомиць, ліворуч, горілиць</i>

Окремо пишуться прислівники	
1) утворені сполученням іменника з прийменником, частини яких зберігають відносну самостійність значення Примітка: розрізнення таких прислівників і співзвучних сполучень прийменників з іменниками відбувається за критерієм конкретність / абстрактність: <i>під боком</i> (під моїм боком); <i>під боком</i> (поряд)	<i>на щастя, з розгону</i>
2) утворені від форм повнозначного прикметника чоловічого (середнього) роду з прийменником	<i>в цілому, в основному</i>
3) прислівникові сполучення, утворені сполученням двох повнозначних слів (з прийменником і без нього)	<i>збоку на бік, кінець кінцем</i>

Через дефіс пишуться прислівники	
1) утворені префіксально-суфіксальним способом від прикметників (за допомогою префікса по- та суфіксів -ому, -и), займенників (за допомогою префікса по- та суфіксів -ому, -єму), а також префіксальним способом від числівників (за допомогою префікса по-) Винятки: <i>по одному, по двоє</i> тощо Примітка: прислівники з префіксом по- треба відрізнати від співзвучних прикметників, числівників, займенників з прийменником по . Прикметники, числівники, займенники, на відміну від прислівників, залежать від іменника і відмінюються	<i>по-київському, по-українськи, по-нашому, по-своєму, по-перше</i>
2) утворені словоскладанням (тут – повторенням однакових, синонімічних чи антонімічних слів) Виняток: <i>рік у рік</i>	<i>говорити по-казахському – їхати по казахському степу</i>
3) після префіксів будь-, казна-, хтозна- та перед суфіксами -небудь, -таки, -то, -от	<i>видимо-невидимо, віч-на-віч, хоч-не-хоч</i> <i>будь-як, хтозна-коли, ялось-то</i>